

Nr 4.

Ankom till riksdagens kansli den 22 februari 1943 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om viss ändring i 19 kap. 10 § jorddelningslagen.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 138, hava herrar *Birke* och *Thorell* hemställt, »att riksdagen ville för sin del besluta att 19 kap. 10 § andra stycket jorddelningslagen skall upphävas».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för denna hemställan, får utskottet hänvisa till motionen.

Enligt *lagen den 18 juni 1926 om delning av jord å landet* föreligga avsevärda olikheter beträffande fastställelseförfarandet mellan avstyckningsförrättningar inom sådant samhälle eller område, varom förmåles i 19 kap. 5 § andra stycket i lagen, å ena, och övriga avstyckningsförrättningar, å andra sidan. I nämnda lagrum talas om samhälle, där den för städerna gällande ordning för bebyggande skall iakttagas, samt område, för vilket fastställts byggnadsplan eller utomplansbestämmelser eller jämlikt äldre lag förordnats, att stadsplan skall upprättas, eller meddelats särskilda föreskrifter med avseende å byggnadsverksamhetens ordnande eller för vilket godkänts avstyckningsplan.

Beträffande förfarandet vid fastställelse av avstyckningsförrättningar, som icke äga rum inom sådant område eller samhälle som nu nämnts, gäller följande.

Är någon missnöjd med beslut eller åtgärd under sådan avstyckningsförrättning har han att till ägodelningsdomaren ingiva sina till ägodelningsrätten ställda besvär inom trettio dagar från den dag förrättningen på sätt i 19 kap. 21 § sägs blivit avslutad, så vitt ej underställning undantagsvis skall äga rum (21 kap. 22 § första stycket). Med beslut under avstyckningsförrättning avses här jämväl gränsbestämning, som företagits i samband med förrättningen. (Jämför N. J. A. 1933 I s. 156.) Har avstyckning vid förrättningens avslutande blivit av fastighetens ägare eller, där flera sakägare finnas, av dem samtliga medelst påskrift å protokollet godkänd, må talan mot förrättningen sedermera icke föras (21 kap. 22 § andra stycket). Då talan fullföljts, skall ägodelningsrätten i sammanhang med

besvärens avgörande som regel pröva förrättningen till alla delar, även om anmärkning blott i viss del framställts mot förrättningen. Finnes i förrättningen fel av beskaffenhet att inverka på förrättningen i dess helhet, skall förrättningen undanröjas. Hava fel förelupit, vilka inverka allenast på vissa åtgärder under förrättningen, har ägodelningsrätten att, med undanröjande av dessa åtgärder, meddela erforderliga föreskrifter för åstadkommande av rättelse. Sådan rättelse bör stundom kunna göras utan att återförvisning sker. Finnes förrättningen lagligen beskaffad, meddele ägodelningsrätten fastställelse å förrättningen (21 kap. 42 § första och tredje styckena). Är fråga om avstyckning av mark för sammanläggning eller under villkor att stamfastigheten ingår i sammanläggning, må fastställelse ej meddelas med mindre tillika gives förordnande om sammanläggningen (21 kap. 42 § femte stycket).

Hava besvär icke inom laga tid anförts mot avstyckningsförrättning har överlantmätaren, såvitt förrättningen utgöres av sådan avstyckning, med vilken avses bildande av särskild fastighet, utan att därvid fästs villkor att stamfastigheten skall ingå i sammanläggning, att företaga förrättningen till prövning samt, där anledning ej förekommer till annat än att förrättningen är lagligen beskaffad, meddela fastställelse därå. Har förrättningen medelst påskrift å protokollet blivit av sakägarna godkänd, utgör den omständigheten, att den för talan mot förrättningen stadgade tid icke gått till ända, ej hinder för prövningens företagande. Förekommer anledning att förrättningen icke är lagligen beskaffad, skall överlantmätaren hänskjuta frågan om fastställelse till ägodelningsrätten (21 kap. 43 § tredje stycket). För ägodelningsrättens behandling av målet gäller vad nyss nämnts om förfarandet, då besvär anförts. Emellertid är att märka, att, om i samband med avstyckningsförrättningen skett gränsbestämning, förrättningen, i vad den avser gränsbestämning, icke kan fastställas av överlantmätaren. I sådant fall måste först frågan om gränsbestämningens fastställande hänkjutas till ägodelningsdomaren. Där anledning ej förekommer till annat än att gränsbestämningens förrättningen är lagligen beskaffad, skall ägodelningsdomaren fastställa densamma, i annat fall skall han hänskjuta frågan om fastställelse av gränsbestämningen till ägodelningsrätten, som antingen undanröjer gränsbestämningen, helt eller delvis, eller fastställer densamma. Först sedan gränsbestämningen fastställts skall överlantmätaren fastställa avstyckningen. — Är fråga om avstyckning av mark för sammanläggning eller under villkor att stamfastigheten ingår i sammanläggning, får avstyckningen icke fastställas av överlantmätaren. Frågan om fastställelse prövas i sådana fall — såväl vad angår avstyckningen som eventuell gränsbestämning — av ägodelningsdomaren, som, om han finner anledning till antagande att förrättningen icke är lagligen beskaffad, hänskjuter frågan i dess helhet till ägodelningsrätten. Ägodelningsdomaren eller ägodelningsrätten får icke

fastställa förrättningen utan att tillika meddela förordnande om sammanläggning (21 kap. 43 § första och andra styckena).

Beträffande åter avstyckningsförrättning inom sådant samhälle eller område varom förmåles i 19 kap. 5 § andra stycket gestaltar sig förfarandet anorlunda. I mål om sådan avstyckning skall såväl vad enligt jorddelningslagen ankommer på ägodelningsrätt och ägodelningsdomare, utom såvitt angår bestämmande av fastighetsgräns i samband med avstyckningen och vissa tvistefrågor, som ock överlantmätarens befattning med fastställelseprövning fullgöras av Konungens befallningshavande (21 kap. 68 § första stycket). Avstyckningsförrättningen, utom såvitt angår gränsbestämningen, skall således överklagas hos Konungens befallningshavande och skall alltid fastställas av nämnda myndighet. Är fråga om avstyckning av mark för sammanläggning eller under villkor att stamfastigheten ingår i sammanläggning, må Konungens befallningshavande meddela fastställelse å avstyckningen allenast under villkor att förordnande gives om sammanläggningen (21 kap. 68 § fjärde stycket). Sker i samband med avstyckningsförrättning inom sådant samhälle eller område, varom nu är fråga, gränsbestämning, behandlas denna såsom en särskild förrättning, som får särskilt överklagas hos ägodelningsrätten och skall fastställas av ägodelningsrätten eller ägodelningsdomaren (21 kap. 68 § andra stycket). För sådant fall stadgas därjämte i 19 kap. 10 § andra stycket, att avstyckningsförrättningen ej må avslutas, förrän gränsbestämningen blivit genom laga kraft ägande beslut fastställd.

I *Kungl. Maj:ts proposition nr 38 till 1926 års riksdag* med förslag till lag om delning av jord å landet m. m. förekom icke någon bestämmelse om att länsstyrelsen för något fall skulle pröva frågan om fastställelse av avstyckning. Någon motsvarighet till 19 kap. 10 § andra stycket fanns följaktligen ej heller i förslaget.

I likalydande motionerna I:232 av herr Dahl m. fl. och II:357 av herr Björkman m. fl. hemställdes emellertid bland annat, att länsstyrelse skulle bliva den myndighet, som hade att fastställa avstyckningar inom samhälle å landet, där den för städer gällande ordning för bebyggande skulle iakttagas.

I motionen I:235 uttalade herr Boberg m. fl. sin fulla anslutning till de yrkanden, som framställdes i nyssnämnda båda motioner.

Första särskilda utskottet yttrade i sitt utlåtande nr 1, att utskottet, som i huvudsak gillade de av motionärerna framhållna synpunkterna, lika med motionärerna funne prövningen och fastställelsen av avstyckningar inom område, där större byggnadsverksamhet rådde eller vore att förvänta, böra ankomma å länsstyrelse. Vad som gällde för sådant område, varom nyss sagts, borde även gälla samhälle, där den för städerna gällande ordning

för bebyggande skulle iakttagas eller inom område, för vilket Konungen förordnat, att stadsplan skulle upprättas eller meddelat särskilda föreskrifter med avseende å byggnadsverksamhetens ordnande.

Vidare anförde utskottet:

Genomförandet av en dylik anordning föranleder emellertid särskilda föreskrifter med avseende å processförfarandet. Prövning av gränsfråga och av tvist om avhandlingens innehåll äro domstolsfrågor och kunna alltså ej avgöras av Konungens befallningshavande. Sker under avstyckningsförrättningen bestämmande av gräns emot fastighet, som ej ingår i förrättningen, måste gränsfrågan definitivt avgöras, innan avstyckningen får avslutas. Gränsförrättningen är i sådant fall att anse såsom en självständig förrättning, som skall särskilt överklagas hos ägodelningsrätten och fastställas av ägodelningsrätten eller, om besvär ej anföres, av ägodelningsdomaren. Först sedan så ägt rum, får avstyckningsförrättningen bringas till slut. Stadgande härom bör införas i 19 kap. 10 §. Detta innebär icke **ovillkorlig** skyldighet för förrättningsmannen att förklara förrättningen vilande; det står förrättningsmannen fritt att utföra sådana åtgärder, som ej äro beroende av gränsfrågan.

Utskottets förslag i nu berörda avseenden vann riksdagens bifall.

I sitt utlåtande nr 45 vid 1938 års riksdag i anledning av väckt motion i andra kammaren nr 289 av herrar Holmbäck och Jeppsson angående revision av lagstiftningen om delning av jord å landet, hemställde andra lagutskottet, att riksdagen i anledning av motionen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en allmän revision av lagstiftningen om delning av jord å landet, varvid jämväl därmed sammanhängande frågor borde beaktas, ävensom för riksdagen framlägga de förslag, till vilka denna utredning kunde föranleda.

Utskottets hemställan vann riksdagens bifall.

I en vid 1938 års riksdag inom andra kammaren väckt motion, nr 71, hemställde herr Holmbäck, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t hemställa om utarbetande och framläggande för riksdagen av förslag till sådan ändring i lagen om delning av jord å landet, att överlantmätaren bleve den myndighet, som hade att pröva och fastställa varje avstyckning enligt nämnda lag, med vilken avsetts att bilda särskild fastighet utan att villkor fästs, att stamfastigheten skulle ingå i sammanläggning, samt att därvid länsarkitektens yttrande skulle inhämtas, där sådant i enlighet med vad i motionen anförts vid fastställelseprövningen befunnas erforderligt.

I remissvar till andra lagutskottet, som behandlade motionen, anförde lantmäteristyrelsen bland annat följande:

Såsom skäl för den föreslagna ändringen ha i motionen anförts en mångfald olägenheter, som onekligen äro förbundna med det nuvarande syste-

met, såsom långvarigt dröjsmål med fastställelsen, särskilt där avstyckningen förbundits med villkor om sammanläggning, eller där i samband med avstyckningen förekommit gränsbestämning, eller där avstyckningsmomentet ingått såsom led i inlösningsförrättning enligt ensittarlagen. — — — I vad motionären i dessa avseenden yttrat finner sig lantmäteristyrelsen kunna i huvudsak instämma. — — — Det råder intet tvivel om, att den av motionären föreslagna anordningen skulle medföra fördelar i form av tidsvinst och arbetsbesparing samt i huvudsak avhjälpa ovan antydda olägenheter i andra avseenden. Vidare skulle vinnas kostnadsbesparing för jordägarna genom att nu obligatoriskt utgående avgift för länsarkitektens granskning i vissa fall skulle bortfalla. Styrelsen är emellertid icke beredd att tillstyrka en så långt gående lagändring, som den i motionen begärda. Det torde icke vara lyckligt, om den i fråga om samhällsbyggande speciellt sakkunniga myndigheten eller länsarkitekten i så stor omfattning bleve avkopplad från befattning med avstyckningsverksamheten. — — — Ännu större fördel av fastställelseprövningens överflyttande i angiven omfattning till överlantmätaren skulle vinnas, om överlantmätaren därjämte erhöle befogenhet att fastställa i samband med avstyckning verkställd gränsbestämning, som lämnats oklandrad och av överlantmätaren funnits lagligen beskaffad. Avsikten med att i det 1926 års riksdag förelagda lagförslaget gränsbestämningen icke — såsom beträffande laga skifte — gjordes till preliminärfråga vid avstyckning, var att vinna tid. Detta syfte har emellertid i huvudsak icke nåtts, emedan gränsbestämningen måste fastställas av ägodelningsdomaren eller ägodelningsrätten, innan avstyckningen kan fastställas av överlantmätaren eller länsstyrelsen. För sin del anser lantmäteristyrelsen att denna befogenhet bör kunna anförtros överlantmätaren, på vilken redan nu det huvudsakliga ansvaret för att en gränsbestämningsförrättning är av beskaffenhet att kunna fastställas måste vila. Ifrågasättas kan också, om icke för vinnande av tid skäl skulle kunna anses föreligga att, där gränsbestämning sker i samband med avstyckning inom samhälle eller område, varom i 19 kap. 5 § andra stycket sägs, tillåta, att gränsbestämningen och avstyckningen avslutas samtidigt, under förutsättning att sakägarna medgiva detta och sålunda ikläda sig den ekonomiska risken för att avstyckningen får göras om, till följd av att gränsbestämningen ej vinner fastställelse. I allmänhet torde risken härför vara obetydlig, särskilt där förening träffats om gränsens sträckning. — — —

De sålunda antydda ändringarna, genom vilka motionens syfte skulle i viss omfattning vinnas, torde icke behöva medföra några mera omfattande lagändringar. — — — Hinder torde därför ej möta att berörda lagändringar företagas utan samband med en sådan genomgripande revision av jorddelningslagstiftningen, varom förslag framställt i den vid pågående riksdag inom andra kammaren väckta motionen nr 289. För sin del anser lantmäteristyrelsen det angeläget att lagändringarna komma till stånd snarast möjligt.

Länsstyrelsen i Malmöhus län, som jämte andra länsstyrelser jämväl avgav yttrande i anledning av motionen, förklarade sig icke kunna tillstyrka densamma. Emellertid syntes det länsstyrelsen som om utredning vore påkallad angående lämpliga åtgärder till undanröjande av olägenheterna av

den dubbelprövning, som ägde rum vid avstyckning med gränsbestämning och vid avstyckning för sammanläggning.

Utskottet anförde i sitt utlåtande, nr 46, bland annat följande: Enligt utskottets mening framstode det såsom ett önskemål att nedbringa den tid, som i många fall åtginge för behandling av avstyckningsärenden. Den i ärendet förebragta utredningen hade emellertid icke övertygat utskottet, att någon mera väsentlig tidsvinst skulle uppstå genom överflyttning av fastställelseprövningen från länsstyrelsen till överlantmätaren. Enligt utskottets uppfattning torde ökad snabbhet i handläggningen av ifrågavarande ärenden kunna främjas å andra vägar än den av motionären anvisade. Utskottet hänvisade därutinnan till möjligheten att vidtaga vissa förenklingar i förfarandet vid fastställande av gränsbestämning i samband med avstyckning och av avstyckning för sammanläggning. Vidare hänvisade utskottet till sitt utlåtande nr 45 vid samma års riksdag däri utskottet förordat en allmän revision av jorddelningslagstiftningen. Utskottet förutsatte, att de angivna uppslagen till vinnande av snabbare handläggning i förevarande fall därvid komme att tagas under närmare övervägande. På grund av vad sålunda anförts hemställde utskottet, att motionen icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Såväl före som efter avlåtandet av riksdagens skrivelse i anledning av utskottets utlåtande nr 45 vid 1938 års riksdag hava inom lantmäteristyrelsen utförts omfattande förarbeten för en revision av jorddelningslagstiftningen. Med anledning av riksdagens skrivelse hava enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 9 juni 1939 utsetts sakkunniga för utredning rörande revision av fastighetsbildningsväsendet å landet m. m., de s. k. Fastighetsbildningssakkunniga.

Enligt vad utskottet inhämtat, ämna de sakkunniga såvitt möjligt framlägga ett förslag till partiell reform av jorddelningslagstiftningen, avseende bestämmelserna om avstyckning och därmed sammanhängande frågor, utan att avvakta revisionen av lagstiftningen i övrigt. Om så blir fallet torde förslag i ämnet kunna föreläggas nästa års riksdag.

Såsom ovan nämnts väcktes vid 1938 års riksdag en motion, vari hemställdes, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om bland annat sådan ändring i jorddelningslagen, att överlantmätaren bleve den myndighet, som hade att pröva och fastställa varje avstyckning enligt nämnda lag, med vilken avsetts att bilda särskild fastighet utan att villkor fästs, att stamfastigheten skulle ingå i sammanläggning. Utskottet förklarade i sitt utlåtande i anledning av motionen, att det enligt utskottets mening framstode såsom ett önskemål att nedbringa den tid, som i många fall åtginge

Utskottet.

för behandling av avstyckningsärenden. Den i ärendet förebragta utredningen hade emellertid icke övertygat utskottet om att någon mera väsentlig tidsvinst skulle uppstå genom en sådan lagändring som den i motionen anvisade. Ökad snabbhet i handläggningen torde enligt utskottets mening kunna vinnas på andra vägar. Utskottet hänvisade i detta sammanhang bland annat till möjligheten att vidtaga vissa förenklingar vid fastställandet av gränsbestämning i samband med avstyckning inom sådant samhälle eller område, varom i 19 kap. 5 § andra stycket jorddelningslagen förmäldes. Utskottet förutsatte, att detta jämte andra under ärendets behandling framkomna uppslag till vinnande av snabbare handläggning av avstyckningar skulle komma att tagas under närmare övervägande vid den utredning, som kunde komma att föranledas av utskottets utlåtande nr 45 vid samma års riksdag, vari utskottet förordat en allmän revision av jorddelningslagstiftningen.

Efter riksdagsskrivelse i anledning av sistnämnda utlåtande har utsetts en kommitté, de s. k. Fastighetsbildningssakkunniga, vilken kommitté har att utreda frågan om en allmän revision av lagstiftningen om delning av jord å landet. Utskottet har inhämtat, att de sakkunniga hava för avsikt att framlägga ett särskilt förslag till ändring av jorddelningslagens bestämmelser om avstyckning, såvitt möjligt i så god tid att lagförslag i anledning därav kan föreläggas nästa års riksdag. Det torde med hänsyn härtill enligt utskottets mening icke vara lämpligt att dessförinnan vidtaga någon ändring av lagen i det speciella avseende, som i motionen påyrkas. Utskottet förutsätter emellertid, att, även om mot förmodan någon reformering av lagens bestämmelser om avstyckning icke kommer till stånd inom den tid, som sålunda förutskickats, hithörande frågor av de sakkunniga likväl komma att behandlas med tillbörlig skyndsamhet. Under föreliggande förhållanden har utskottet sålunda icke funnit lämpligt föreslå riksdagen att i anledning av motionen vare sig besluta ändring i jorddelningslagen eller göra någon framställning till Kungl. Maj:t.

Utskottet får därför hemställa,

att förevarande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 18 februari 1943.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit

från första kammaren: herrar *Norman, Wistrand, Forslund, Löfvander, Mannerskantz, Roos**), *Hage* och *Sten*;

från andra kammaren: herrar *Olovson* i Västerås, *Hallagård**), *Cruse, Holm**), *von Seth*, fru *Johansson**), herrar *Larsson* i Östersund och *Johnsson* i Kastanjegården.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.